جغرافیا (فصلنامه علمی ـ پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)
دوره جدید، سال هفتم، شماره ۲۳ زمستان ۱۳۸۸

اثربخشی اعتبارت خرد در بهسازی مساکن روستایی
مورد مطالعاتی: سکونتگاه‌های روستایی شهرستان سقز

دکتر عبدالرضا رحمانی فضلی[1] و یونس کاویانی[2]

چکیده

در چند دهۀ گذشته ارایۀ خدمات مالی خرد به عنوان یک راه‌حل مؤثر جهت افزایش توانمندی روستاییان شناخته شده است و با درجات مختلفی از کارایی توسط کشورها مورد استفاده قرار گرفته است. (مافی، ۱۳۸۴:۲۰) **موفقیت‌هایی که توسط اجرای این برنامه به دست آمده است سبب تخصصی شدن نظام اعتبارات خرد شده است، بطوریکه سازمانهای مردم نهاد، اتحادیه‌های اعتباری، واسطه‌های مالی غیربانکی و بانک‌های تجاری از جمله مؤسسات تأمین کننده منابع مالی‌خرد و سرویس‌های متنوع ارایه اعتبارات شناخته شده‌اند. یکی از ابعاد کالبدی تأثیرگذاری اعتبارت، مسکن روستایی می‌باشد که اقدامات مربوط به آن از سال ۱۳۸۴ توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به انجام رسیده است. در این چارچوب بنیاد مسکن از سال ۱۳۸۴ در راستای نوسازی و بهسازی مساکن روستایی با استفاده از اعتبارات و منابع داخلی بانک‌ها و با شرایط قرض الحسنه، اقدام به احداث ۲۰۰ هزار واحد مسکونی در سطح روستاهای کشور نموده است که علاوه بر تأثیرات کالبدی در ابعاد اجتماعی و اقتصادی نیز مجموعه‌ای از تأثیرات را به همراه داشته است. بر طبق آمار موجود، در استان کردستان ۲۱۳۱۲ متقاضی موفق به عقد قرارداد و از این تعداد ۱۸ هزار شروع به ساخت نموده‌اند. در حال حاضر نیز مجموعاً ۱۸۲۳ واحد مسکونی روستایی در شهرستان سقز در دست ساخت می‌باشند که از این تعداد ۱۴۰۰ واحد پایان کار**

---

1. عضو هیئت علمی گروه جغرافیای انسانی، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی
2. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستائی، دانشگاه شهید بهشتی

دریافت نموده‌اند و مابقی نیز در دستور کار قرار دارند. لذا این پژوهش در چارچوب تئوری کارکردگرایی ضمن بیان دیدگاه‌های مربوط به اعتبارات به صورت کلی و اعتبارات خرد روستایی به طور اخص، از طریق مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای، روند واگذاری این اعتبارات را مورد بررسی قرار داده است و در کنار این مسئله جواب قانع کننده‌ای به این سؤال که آیا واگذاری اعتبارات خرد در بهسازی مساکن روستایی مؤثر بوده است؟ ارایه گردیده است. نتایج پژوهش در ارتباط با ناحیهٔ مطالعاتی گویای اثربخشی اعتبارات واگذار شده در خصوص بهسازی مساکن روستایی ناحیهٔ مطالعاتی می‌باشد.

کلیدواژگان: اعتبارات خرد؛ مسکن روستایی؛ بهسازی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

یکی از مسائل حوزه جغرافیای روستایی ایران ضعف سیستم واگذاری اعتبارات و فراگیری روند قرضه‌سنتی (دریافت وام بر مبنای سود از منابع غیررسمی) می‌باشد. این مسئله همواره باعث ادامهٔ چرخهٔ فقر روستایی و اضمحلال بخشی از منابع طبیعی و انسانی کشور شده است. از طرف دیگر سیستم ناقص پرداخت اعتبارات دولتی که عموماً با هدف رفع نیازهای آنی و در قالب وام‌های کشاورزی تنظیم گشته است، نه تنها افزایش ظرفیت‌ها و توانمندسازی روستائیان را به همراه نداشته، بلکه در مواردی با تبعات منفی در ابعاد اجتماعی همراه بوده و باعث وابستگی بیشتر آنان به منابع مالی دولتی شده است (David M.fitterman,Abraham vandersman, 2005: 2) ۱. مجموعهٔ این مسائل باعث تغییر در دیدگاه‌های مرسوم و چرخش آن به سوی شیوه‌های جدید واگذاری اعتبارات روستایی شده است. به طور کلی می‌توان علت اصلی توجه به برنامه‌های جدید توسعه نواحی روستایی که برنامه‌های واگذاری اعتبارات و سایر خدمات مالی نیز یکی از این موارد می‌باشند را وجود انعطاف لازم جهت برانگیختن توانها، ایجاد تحرک اجتماعی جهت احیاء مجدد نقش اجتماعات محلی و در نهایت خلق شرایط مناسبی دانست برای افزایش ظرفیت‌ها و توانمندسازی آنان در راستای نیل به توسعه ملی. کشور ایران نیز مثل تمامی کشورهای در حال توسعه با مسئله توسعه روستایی و چالش‌های تأمین مالی بخصوص در بخش مسکن روستایی روبرو است و علیرغم اهمیت مسئله اعتبارت روستایی و روند تشکیل صندوق‌های اعتبارت روستایی گزارش و پژوهش خاصی در زمینه میزان تأثیرگذاری و رسیدن به اهداف تعیین شده در ابعاد مختلف (اجتماعی، اقتصادی، کالبدی- فضایی) موجود نیست. لذا می‌توان احتمال داد که یکی از عوامل مؤثر بر ناکارامدی برنامه‌های توسعه روستایی کاستی‌ها و نارسایی‌های مطالعات مربوط به شناسایی و تحلیل برنامه‌های صورت گرفته بخصوص در عرصه مربوطه می‌باشد. با توجه به اینکه هدف نهایی توسعه روستایی هر جامعه‌ای ارتقاء برخورداری روستائیان از مواهب توسعه است، مسکن روستایی یکی از نماگرهای اساسی نشان دهنده سطح توسعه روستایی در ابعاد کالبدی می‌باشد، لذا این مقاله در چارچوب تئوری کارکردگرایی و با رویکرد توسعه ناموزون (به عنوان یک اختلال توزیعی در نظام اجتماعی که به توزیع نابرابر فرصت‌ها و

پرتال جامع علوم انسانی

1. بر طبق دیدگاه دیوید David M fetterman در کتاب Empowerment Evaluation Principles in Practice افزایش ظرفیت به عنوان یکی از اصول ده‌گانه توانمندسازی معرفی شده است و در این چارچوب توانمندسازی خود به عنوان یکی از پله‌های اولیه جهت رسیدن به توسعه شناخته شده است.

مواضع در فضا می‌پردازد) تأثیرات اعتبارت واگذار شده را بهسازی مسکن روستایی ناحیهٔ مطالعاتی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

امید است بازتعریف اعتبارات روستایی به مثابه یکی از حقوق پایهٔ اجتماعات محلی۱، به عنوان ابزاری سودمند در دست برنامه‌ریزان، بتواند زمینه‌ساز تعادل و برابری بیشتری بین جوامع شهری و روستایی و در نهایت عامل برانگیختن توسعه ملی گردد.

- **فرضیهٔ تحقیق:** اعتبارات واگذار شده در بهسازی مساکن روستایی اثربخش بوده‌اند.
- **هدف تحقیق:** شناخت جنبه‌های کارکردی واگذاری اعتبارات خرد در بهسازی مساکن روستایی.
- **سوال تحقیق:** آیا اعتبارت مالی بخش مسکن روستایی توانسته‌اند در بهسازی مساکن روستایی موثر واقع شوند؟

معرفی قلمرو و محیط‌شناسی تحقیق

محدوده مکانی مورد بررسی در این پژوهش شامل ۱۴۰۰ واحد مسکونی روستایی برخوردار از اعتبارات مربوط به بهسازی و بهسازی مسکن روستایی و دارای پایان کار شهرستان سقز می‌شود و محدوده زمانی ۴ دوره زمانی واگذاری اعتبارت بخش مسکن روستایی بین سالهای (۸۷-۱۳۸۴) را در برمی‌گیرد.

روش آماری تجزیه و تحلیل اطلاعات

قبل از بیان روش‌های آماری استنتاج مسائل لازم به توضیح است که باتوجه به گستردگی کمی روستاهای مورد مطالعه و تعداد زیاد شاخص‌های مورد بررسی جهت کاهش خطا و بالا بردن دقت تحلیل بهتر آن است که با یک بررسی مقدماتی ابتدا روستاها را بر اساس مشابهت‌ها به چند دسته تقسیم کرده و سپس از روشهای آماری پیشرفته که در ادامه توضیح داده خواهد شد استفاده گردیده است.

با توجه به اینکه مجموعه‌ای از شاخص‌ها جهت تعیین میزان تأثیرگذاری اعتبارت در بهسازی مساکن روستایی جهت برآورد نتایج تحقیق در هر روستا مورد بررسی واقع می‌شود و سپس مجموعهٔ به دست آمده به صورت کلی میان روستاهای ناحیهٔ مطالعاتی مقایسه می‌شود. پس از انتخاب جامعه آماری ابتدا بر اساس مدل‌های خطی کلی آنالیز واریانس چند متغیره بر روی

---

1 . Fundamental human rights

مجموعه اعمال شده و پس از بررسی نتایج اولیه به سنجش میزان تأثیرگذاری متغیرهای کمکی[۱] پرداخته و با بهره‌گیری از آنالیز کوواریانس چند متغیره و اعمال متغیرهای کمکی به مقایسهٔ دقیق‌تر می‌پردازیم. در مرحله بعد پس از معنی‌دار شدن نتایج از آزمون‌های مربوط به مقایسات چندگانه LCD and DUNCAN در جهت تعیین متمایزسازی بین روستاهای مطالعاتی اقدام به مقایسهٔ دو به دو می‌نمائیم.

تکنیک کار

در این پژوهش جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز از دو روش مشاهده سیستماتیک و تکنیک مطلعین کلیدی[۲] استفاده شده است. در مرحله بعدی با استفاده از تکنیک‌های آماری، آمار و اطلاعات جمع آوری شده در راستای اهداف پژوهشی و فرضیه بیان شده مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. فرایند مطالعه به شرح زیر است:

- مطالعه متون مرتبط با موضوع،
- استخراج روش کار میدانی و تحلیل موضوع (مصاحبه، مشاهده، گردآوری دادهها)
- استخراج تجربیات و سوابق جهانی،
- انجام تجزیه و تحلیل،
- جمع بندی و نتیجه گیری،
- ارایهٔ پیشنهادات.

پیشینه تحقیق

در ادبیات توسعه کنونی اصطلاحاتی مانند اعتبارات خرد کشاورزی[۳]، روستایی[۴]، تعاونی، مصرف‌کنندگان[۵]، اعتبارت حاصل از ذخیره یا پیوستگی اقراض، اعتبارات مسکن روستایی و ... به مفاهیم مصطلحی تبدیل شده‌اند. اگرچه مجموعه این اصطلاحات به صورت امروزی تا قبل از دههٔ ۱۹۷۰ وجود نداشتند ولی بررسی تجارب تاریخی کشورها در این زمینه گویای این است که با اشکال نسبتاً متفاوتی مسئله ارایه خدمات مالی خرد در کشورهای مانند غنا، هند،

پرتال جامع علوم انسانی

1 .Covalent
2. Key- informant
3 . Agriculture credit
4 .Rural credit
5. Consumer credit

مکزیک،اندونزی، سریلانکا، غرب آفریقا و بولیوی با نامهای متفاوتی وجود داشته است. ارایه خدمات اعتباری رسمی و غیر رسمی برای فقرای روستایی که توسط سیستم بانکداری رسمی نادیده گرفته شده بودند، همواره زمینه‌ای مناسب جهت تشکیل تعاونی‌ها و نهادهای ارایه خدمات مالی را به وجود آورده است. یکی از قدیمی‌ترین سازمانهای ارایه خدمات مالی خرد روستایی، صندوق خدمات مالی در ایرلند بوده که در قرن ۱۷ توسط جاناتان سویفت (Jonathan Swift) تأسیس شد. ایده سویفت باعث شد که تا سال ۱۸۴۰ در حدود ۳۰۰ موسسهٔ واگذاری اعتبارات با هدف اعطای اقراض کوتاه مدت تأسیس و شروع به کار کنند که در نهایت موفق شدند به ۲۰ درصد از خانوارهای ایرلندی به صورت سالیانه خدمات مالی اعطاء کنند. (NW,Calgary, . 2005: 64)

خوشبختانه در ایران تجاربی غنی در ارتباط با اعتبارت خرد و تشکیل صندوق‌های قرض‌الحسنه با هدف پرداخت به نیازمندان، صندوق‌های تعاون کشور با هدف کمک به کارآفرینی در میان تعاونی‌ها، همچنین تشکیل صندوق اشتغال در کمیتهٔ امداد امام، تشکیل صندوق اعتبارات خرد روستایی در وزارت جهاد کشاورزی و در نهایت سیاستگذاری بانک کشاورزی در رابطه با توسعه اعتبارات خرد نمونه‌ای از آن است. (دانش جعفری:۱۳۸۴) اجرای برنامه اعتبارات خرد در ایران از سال۱۳۸۷ توسط دستگاه‌های دولتی، غیردولتی و بین المللی به صورت آزمایشی انجام شد. در دوره بعد از انقلاب منظم‌ترین تلاش‌ها در خصوص اعتبارات روستایی که در قالب اعتبارات کشاورزی معرفی شده‌اند، مربوط می‌شود به تشکیل صندوق‌های قرض‌الحسنه و صندوق‌های اعتباری خرد در مناطق مختلف روستایی این صندوق‌ها کلاً به دو دسته تقسیم می‌شود. صندوق-هایی که توسط سازمان تعاون روستایی تشکیل می‌شود و صندوق‌هایی که توسط شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی وابسته به وزارت کشاورزی تأسیس می‌شود. با توجه به سهم بالای واگذاری تسهیلات کمتر از ۲ میلیون ریال (۷۰ درصد) می‌توان گفت که این بانک مهمترین نقش را در زمینهٔ واگذاری اعتبارت خرد به کشاورزا روستایی ایفاء کرده است. دولت نیز در سالهای اخیر جهت باز شدن فضای مناسب واگذاری اعتبارت خرد و ترغیب بانک‌ها برای پرداخت اعتبارات اقداماتی همچون اجرای ضمانت‌های زنجیره‌ای، پرداخت بخشی از سود بانکی توسط دولت، تضمین بازپرداخت روستائیان به انجام رسانیده است. یکی از آخرین و مؤثرترین راهکارهای پیشنهاد شده اعطای خدمات مالی لازم توسط بنیاد مسکن انقلاب اسلامی جهت بهسازی مساکن روستایی می‌باشد که با تبعات گسترده‌ای در ابعاد اقتصادی و اجتماعی همراه بوده است.

بررسی موقعیت و ویژگیهای عمومی شهرستان

شهرستان سقز یکی از شهرستانهای استان کردستان است که در شمال غربی این استان بین '۵۰ و°۴۵ تا '۵۵ و°۴۶ طول شرقی و '۵۰ و°۳۵ تا '۳۰ و°۳۶ عرض شمالی قرار گرفته است. مرکز شهرستان شهر سقز است. شهرستان سقز با مساحتی معادل ۴۳۷۰/۲ کیلومترمربع در میان شهرستان‌های استان کردستان به لحاظ مساحت رتبه دوم و با جمعیتی در حدود ۱۹۴۹۹۸ نفر رتبه سوم را در استان داراست. شهرستان سقز از شمال و شمال غرب به استان آذربایجان غربی (شهرستان بوکان)، از جنوب غرب به شهرستان بانه، از شرق و جنوب شرقی به شهرستان دیواندره و از جنوب به شهرستان مریوان و قسمتی از مرز عراق محدود می‌شود. بر اساس آخرین تقسیمات سیاسی و کشوری در سال ۱۳۸۲ شهرستان مذکور دارای ۲ شهر، ۳ بخش، ۱۱ دهستان، ۲۸۲ آبادی دارای سکنه و۲۶ آبادی خالی از سکنه بوده است. این شهرستان به ۳ بخش به نامهای زیویه، مرکزی و سرشیو تفکیک شده است. بخش زیویه دارای ۵ دهستان به نامهای امام، تیلکوه، خورخوره، صاحب وگل تپه تقسیم شده است. بخش مرکزی نیز شامل ۴ دهستان به نامهای تموغه، ترجان، میرده و سرا می‌باشد. همچنین دهستان سرشیو به ۲ دهستان به نامهای ذوالفقارو چهل چشمه غربی تفکیک شده است.

جدول 1 : تقسیمات سیاسی/ اداری شهرستان سقز به تفکیک بخش و دهستان، در سال ۱۳۸۲

بخش	مرکز بخش	دهستان	مرکز دهستان	مساحت (کیلومترمربع)	تعداد آبادی			نقاط شهری
					دارای سکنه	خالی از سکنه	جمع	
زیویه	صاحب	امام	سنته	۲۹۴/۴	۲۴	۰	۲۴	صاحب
		تیلکوه	تیلکوه	۳۱۸/۷	۲۵	۵	۳۰	
		خورخوره	خورخوره	۵۲۰/۹	۲۷	۴	۳۱	
		صاحب	صاحب	۳۵۷/۹	۲۶	۱	۲۷	
		گل تپه	گل تپه	۴۲۱/۸	۳۲	۱	۳۳	
جمع	—	—	—	۱۹۱۳/۷	۱۳۴	۱۱	۱۴۵	۱
مرکزی	سقز	ترجان	قهرآباد سفلی	۲۴۵/۲	۱۹	.	۱۹	سقز
		تموغه	تموغه	۲۸۵/۳	۱۸	۰	۱۸	
		سرا	سرا	۵۹۰/۴	۴۳	۵	۴۸	
		میرده	میرده	۴۰۵	۲۲	۲	۲۴	
جمع	—	—	—	۱۵۲۵/۹	۱۰۲	۷	۱۰۹	۱
سرشیو	حسن سالاران	ذوالفقار	حسن سالاران	۷۷۰/۶	۳۲	۷	۳۹	—
		چهل چشمه غربی	دگاگاه	۱۶۰	۱۴	۱	۱۵	
جمع	—	—	—	۹۳۰/۶	۴۶	۸	۵۴	
جمع کل	۲	۱۱	-	۴۳۷۰/۲	۲۸۲	۲۶	۳۰۸	۲

ماخذ: آمارنامه استان و شناسنامه آبادی‌های شهرستان سقز، سال ۱۳۸۱

بررسی تعداد سهمیه استانی و شهرستان به تفکیک طی سالهای ۸۷-۱۳۸۴

جدول ۲: تعداد سهمیه جهت بهسازی و نوسازی مساکن روستایی کشور به تفکیک استان طی سالهای ۸۷-۱۳۸۴

ردیف	استان	سهمیه استان				
		سال۱۳۸۴	سال ۱۳۸۵	سال۱۳۸۶	سال۱۳۸۷	جمع
۱	آذربایجان شرقی	۱۲۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۲۰۰۰	۱۳۲۳۷	۴۷۲۳۷
۲	آذربایجان غربی	۶۹۴۵	۷۰۰۰	۱۱۰۰۰	۸۰۰۰	۳۲۹۴۵
۳	اردبیل	۶۰۰۰	۶۸۰۰	۱۵۰۰۰	۶۸۱۴	۳۴۶۱۴
۴	اصفهان	۶۰۰۰	۷۰۰۰	۶۰۰۰	۵۲۱۴	۲۴۲۱۴
۵	ایلام	۴۰۰۰	۳۵۰۰	۴۵۰۰	۳۵۰۶	۱۵۵۰۶
۶	بوشهر	۲۰۰۰	۲۵۰۰	۵۰۰۰	۳۲۱۴	۱۲۷۱۴
۷	تهران	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۴۴۰۰	۴۸۸۰	۱۵۲۸۰
۸	چهار محال و بختیاری	۳۵۰۰	۳۶۰۰	۴۰۰۰	۵۰۱۴	۱۶۱۱۴
۹	خراسان جنوبی	۷۰۰۰	۵۱۰۰	۸۰۰۰	۳۰۱۴	۲۳۱۱۴
۱۰	خراسان رضوی	۱۶۰۰۰	۱۴۶۰۰	۱۷۶۰۰	۱۲۱۷۰	۶۰۳۷۰
۱۱	خراسان شمالی	۷۸۰۰	۷۸۰۰	۱۱۰۰۰	۷۰۱۴	۳۳۶۱۴
۱۲	خوزستان	۶۰۰۰	۷۲۵۵	۱۵۰۰۰	۸۰۰۰	۳۶۲۵۵
۱۳	زنجان	۶۹۳۹	۵۰۰۰	۵۳۰۰	۴۸۱۸	۲۲۰۵۷
۱۴	سمنان	۲۵۰۰	۲۴۰۰	۲۸۷۴	۲۳۰۸	۱۰۰۸۲
۱۵	سیستان و بلوچستان	۱۳۵۷۲	۱۰۰۰۰	۶۰۰۰	۵۰۱۴	۳۴۵۸۶
۱۶	فارس	۹۰۰۰	۱۲۰۰۰	۲۳۰۰۰	۱۵۰۱۴	۵۹۰۱۴
۱۷	قزوین	۷۰۰۰	۳۶۹۰	۵۰۰۰	۴۰۰۰	۱۹۶۹۰
۱۸	قم	۱۲۰۰	۱۳۰۰	۱۲۰۰	۸۹۴	۴۵۹۴
۱۹	کردستان	۴۳۰۰	۸۲۰۰	۹۰۰۰	۴۰۰۰	۲۵۵۰۰
۲۰	کرمان	۱۱۰۰۰	۱۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	۱۲۰۰۰	۶۷۰۰۰
۲۱	کرمانشاه	۶۲۰۰	۶۲۰۰	۸۰۰۰	۶۰۲۸	۲۶۴۲۸
۲۲	کهکلویه و بویر احمد	۲۰۰۰	۲۴۸۱	۴۰۰۰	۳۰۱۴	۱۱۴۹۵
۲۳	گلستان	۷۵۰۰	۸۰۰۰	۱۰۰۰۰	۸۰۰۰	۳۳۵۰۰
۲۴	گیلان	۹۰۰۰	۹۳۰۰	۱۵۳۰۰	۱۲۳۰۱	۴۵۹۰۱
۲۵	لرستان	۴۰۰۰	۳۹۷۹	۱۱۵۰۰	۴۶۱۴	۲۴۰۹۳
۲۶	مازندران	۱۲۵۴۴	۱۱۶۰۰	۲۰۳۲۴	۱۴۰۳۸	۵۸۵۰۶
۲۷	مرکزی	۳۵۰۰	۴۰۰۰	۸۵۰۰	۴۰۰۰	۲۰۰۰۰
۲۸	هرمزگان	۷۰۰۰	۷۲۰۰	۷۰۰۰	۷۰۱۴	۲۸۲۱۴
۲۹	همدان	۱۱۰۰۰	۱۱۴۹۵	۱۴۵۰۰	۱۰۰۲۸	۴۷۰۲۳
۳۰	یزد	۲۵۰۰	۳۰۰۰	۳۰۰۰	۳۰۱۴	۱۱۵۱۴
	جمع	۳۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۲۰۰۱۶۲	۱۰۰۰۱۶۲

مأخذ: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان سقز ۱۳۸۸

بر اساس اطلاعات جدول شماره ۲ در طی ۴ سال اخیر تعداد ۱۰۰۰۱۶۲ سهمیه بهسازی و نوسازی واحدهای سکونتی در سطح سکونتگاه‌های روستایی کشور در نظر گرفته شده است که گویای سهم قابل توجه اعتبارات و سایر تسهیلات اختصاص داده شده به بخش مسکن روستایی می‌باشد.

جدول ۳: تعداد قراردادهای منعقد شده جهت بهسازی و بهسازی مساکن روستایی استان کردستان ه تفکیک طی سالهای ۸۷-۱۳۸۴

ردیف	شهرستان	سهمیه استان				
		سال۱۳۸۴	سال ۱۳۸۵	سال۱۳۸۶	سال۱۳۸۷	جمع
۱	بانه	۴۱۲	۶۰۰	۵۲۷	۳۶۵	۱۹۰۴
۲	بیجار	۴۶۳	۵۰۰	۲۸۹	۲۷۲	۱۵۲۴
۳	دهگلان	۰	۸۷۷	۵۵۷	۵۱۶	۱۹۸۰
۴	دیواندره	۳۹۰	۴۹۲	۴۷۰	۴۲۴	۱۷۷۶
۵	سرو اباد	۳۰۵	۵۰۰	۱۵۷	۲۴۶	۱۲۰۸
۶	سقز	۳۷۳	۶۵۵	۴۱۳	۳۸۲	۱۸۲۳
۷	سنندج	۵۲۸	۸۸۹	۶۵۶	۲۴۸	۲۳۲۱
۸	قروه	۷۴۰	۱۵۹۹	۱۰۹۵	۶۴۷	۴۰۸۱
۹	کامیاران	۷۷۸	۱۴۳۱	۵۵۸	۵۶۵	۳۳۳۲
۱۰	مریوان	۳۱۴	۴۵۰	۲۸۰	۳۴۹	۱۳۹۳
جمع		۴۳۰۳	۷۹۹۳	۵۰۰۲	۴۰۱۵	۲۱۳۱۲

ماخذ: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان سقز ۱۳۸۸

از تعداد ۱۰ شهرستان استان کردستان، شهرستان سقز به لحاظ سهمیه استانی به ترتیب بعد از شهرستانهای قروه، کامیاران، دهگلان و بانه در رتبه چهارم استان قرار دارد.

جدول ۴: آمار عملکرد طرح بهسازی و بهسازی مساکن روستایی شهرستان سقز به تفکیک دهستان و بخش طی سالهای۸۷-۱۳۸۴

شهرستان	مرکز بخش	دهستان	مرکز دهستان	تعداد واحدهای ساخته شده و در دست ساخت	مجموع
سقز	صاحب	امام	سنته	۱۷۵	۹۷۴
		تیلکوه	تیلکوه	۱۷۷	
		خورخوره	خورخوره	۴۴	
		صاحب	صاحب	۳۸۱	
		گل تپه	گل تپه	۱۹۷	
		سرشیو	سرشیو	۹۶	
	سقز	ترجان	قهرآباد سفلی	۹۰	۷۵۳
		تموغه	تموغه	۱۰۶	
		سرا	سرا	۵۲۰	
		میرده	میرده	۳۷	
جمع کل	۲	۱۱	-	۱۸۲۳	
تعداد واحدهای ساختمانی دارای پایان کار				۱۴۰۰	

مأخذ: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی شهرستان سقز ۱۳۸۸

شهر کنونی صاحب و مرکز بخش صاحب به علت نزدیکی به شهر سقز و فراهم آمدن سایر زیر ساخت‌های لازم شهری به لحاظ بهره‌مندی از تسهیلات مالی در جهت بهسازی و بهسازی مساکن روستایی ویژگی منحصر به فردی را ایفاء کرده است بطوریکه حدود ۴۰ درصد کل سهمیه بخش مربوطه و ۲۱ درصد کل سهمیه شهرستان را به خود اختصاص داداست.

نمونه‌هائی از مساکن روستایی نوساز در چارچوب طرح بهسازی و بهسازی مساکن روستایی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

کاربرد مصالح بادام در نوسازی مسکن روستایی

معماری داخلی واحدهای مسکونی نوسازی شده

جدول ۵: نتایج حاصل از پرسشنامه به درصد

سوال	شاخص‌اندازه گیری					شاخص
	کاملا مناسب	مناسب	تا حدی نامناسب	کاملا نامناسب	جمع	
فرایند زمانی دریافت اعتبارات و تسهیلات	۲۱	۴۶	۱۸	۱۵	۱۰۰	۱
اخذ ضمانت لازم	۲۵	۲۲	۳۳	۳۰	۱۰۰	۲
هماهنگی مبلغ اعتبار با نیاز روز احداث یک واحد مسکونی روستایی	۱۴	۲۶	۲۴	۳۶	۱۰۰	۳
تعداد اقساط و فرایند زمانی بازپرداخت	۴۰	۲۰	۳۰	۱۰	۱۰۰	۴
سود بانکی مبلغ اعتبار	۴۵	۲۸	۲۲	۱۰	۱۰۰	۵
نحوه نظارت مسئولین بنیاد مسکن (دفاتر فنی)	۴۲	۲۸	۱۶	۱۴	۱۰۰	۶
کیفیت دست یابی به مواد و مصالح ساختمانی	۵۵	۲۰	۱۴	۱۱	۱۰۰	۷
هزینه‌های مربوط به انتقال مصالح	۴۸	۳۵	۱۲	۵	۱۰۰	۸
کیفیت معماری	۶۵	۲۰	۱۵	۰	۱۰۰	۹
استحکام واحد مسکونی	۹۰	۱۰	۰	۰		۱۰
فضاهای مورد نیاز خانوار پس از بهسازی	۴۵	۲۵	۱۵	۱۵	۱۰۰	۱۱
رابطه بهسازی و بهسازی مسکن و تمایل به ماندگاری در روستا	۵۵	۳۰	۱۰	۵	۱۰۰	۱۲
رضایت از کیفیت زندگی نسبت به مسکن قبلی	۷۰	۲۵	۵	۰	۱۰۰	۱۳

مأخذ: مطالعات میدانی

تجزیه و تحلیل و ارایه نتایج:

تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت بین سهمیه‌های استانی:

بر اساس نتایج حاصل از آنالیز واریانس که در دو جدول زیر مشاهده می‌شود، در سطح خطای ۵ درصد تفاوت معنی‌داری بین سهمیه‌های استانی در چهار سال تحت بررسی وجود دارد (با توجه به مقدار sig در جدول اول که کمتر از ۰/۰۵ است).

برای ارایه یک تحلیل دقیق‌تر و ارایه یک دسته بندی مناسب از استان‌ها، از روش دانکن استفاده شد است که نتایج در جدول بعدی ارایه شده است. مطابق با این جدول تعداد ۸ دسته‌بندی مختلف برای استانها در نظر گرفته شده است. در این دسته بندی استانهای شماره ۲۶، ۱۶، ۱۰ و ۲۰ در دسته آخر قرار دارند که گویای تفاوت قابل توجه آنها با سایر استانهاست.

ANOVA
total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	**1.992E9**	**29**	**6.868E7**	**7.577**	**.000**
Within Groups	**8.158E8**	**90**	**9064756.133**		
Total	**2.808E9**	**119**			

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Waller-uncan

استان	N	Subset for alpha = 0.05							
		1	2	3	4	5	6	7	8
18	4	1148.5000							
14	4	2520.5000	2520.5000						
22	4	2873.7500	2873.7500	2873.7500					
30	4	2878.5000	2878.5000	2878.5000					
6	4	3178.5000	3178.5000	3178.5000	3178.5000				
7	4	3820.0000	3820.0000	3820.0000	3820.0000	3820.0000			
5	4	3876.5000	3876.5000	3876.5000	3876.5000	3876.5000			
8	4	4028.5000	4028.5000	4028.5000	4028.5000	4028.5000			
17	4	4922.5000	4922.5000	4922.5000	4922.5000	4922.5000			
27	4	5000.0000	5000.0000	5000.0000	5000.0000	5000.0000			
13	4	5514.2500	5514.2500	5514.2500	5514.2500	5514.2500			
9	4	5778.5000	5778.5000	5778.5000	5778.5000	5778.5000			
25	4	6023.2500	6023.2500	6023.2500	6023.2500	6023.2500			
4	4	6053.5000	6053.5000	6053.5000	6053.5000	6053.5000			
19	4	6375.0000	6375.0000	6375.0000	6375.0000	6375.0000	6375.0000		
21	4		6607.0000	6607.0000	6607.0000	6607.0000	6607.0000	6607.0000	
28	4		7053.5000	7053.5000	7053.5000	7053.5000	7053.5000	7053.5000	
2	4			8236.2500	8236.2500	8236.2500	8236.2500	8236.2500	
23	4				8375.0000	8375.0000	8375.0000	8375.0000	
11	4				8403.5000	8403.5000	8403.5000	8403.5000	
15	4					8646.5000	8646.5000	8646.5000	
3	4					8653.5000	8653.5000	8653.5000	
12	4					9063.7500	9063.7500	9063.7500	
24	4						11475.2500	11475.2500	11475.2500
29	4						11755.7500	11755.7500	11755.7500
1	4							11809.2500	11809.2500
26	4								14626.5000
16	4								14753.5000
10	4								15092.5000
20	4								16750.0000

تحلیل واریانس برای بررسی تفاوت بین سهمیه‌های شهرستانی

بر اساس نتایج حاصل از آنالیز واریانس که در دو جدول زیر مشاهده می‌شود، در سطح خطای ۵ درصد تفاوت معنی‌داری بین سهمیه‌های شهرستانی در یک مورد طی چهار سال تحت بررسی وجود دارد (با توجه به مقدار sig در جدول اول که کمتر از ۰/۰۵ است).

برای ارایه یک تحلیل دقیق‌تر و ارایه یک دسته بندی مناسب از شهرستانها، از روش دانکن استفاده شد است که نتایج در جدول بعدی ارایه شده است. مطابق با این جدول تعداد ۳ دسته‌بندی مختلف برای شهرستانها در نظر گرفته شده است. در این دسته بندی شهرستان شماره ۸ (قروه) در دسته آخر قرار دارند که گویای تفاوت قابل توجه آنها با سایر شهرستان‌های استان است.

ANOVA

total

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	1837800.400	9	204200.044	3.240	.007
Within Groups	1890960.000	30	63032.000		
Total	3728760.400	39			

total

Waller-Duncan

شهر	N	Subset for alpha = 0.05		
		1	2	3
5	4	3.0200E2		
10	4	3.4825E2		
2	4	3.8100E2		
4	4	4.4400E2	4.4400E2	
6	4	4.5575E2	4.5575E2	
1	4	4.7600E2	4.7600E2	
3	4	4.8750E2	4.8750E2	
7	4	5.8025E2	5.8025E2	5.8025E2
9	4		8.3300E2	8.3300E2
8	4			1.0202E3

Means for groups in homogeneous subsets are displayed.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۶: نتایج حاصل از پرسشنامه به درصد

شاخص	تعداد	مقدار آماره آزمون	Sig	نتیجه
۱	۱۵۰	۱,۹۲	۰,۰۲۷	مناسب
۲	۱۵۰	۰,۱۵	۰,۴۳۸	نامناسب
۳	۱۵۰	۲,۶۷	۰,۹۹۱	نامناسب
۴	۱۵۰	۳,۳۷۷	۰,۰	مناسب
۵	۱۵۰	۵,۶۷	۰,۰	مناسب
۶	۱۵۰	۴,۱۴	۰,۰	مناسب
۷	۱۵۰	۶,۳۵	۰,۰	مناسب
۸	۱۵۰	۷,۲۲	۰,۰	مناسب
۹	۱۵۰	۱۰,۹۶	۰,۰	مناسب
۱۰	۱۵۰	۳۲,۰۱	۰,۰	مناسب
۱۱	۱۵۰	۴,۳۳	۰,۰	مناسب
۱۲	۱۵۰	۸,۴۵	۰,۰	مناسب
۱۳	۱۵۰	۱۴,۶۸	۰,۰	مناسب

- برای اخذ معنی‌دار بودن جواب‌های ارایه شده به پرسشنامه‌ها با پاسخ کاملاً مناسب تا مناسب به یک طیف ۰ تا ۱۰۰درصد تقسیم شدند. در این طیف برای گزینه کاملاً نامناسب ۰ و برای گزینه تا حدی مناسب ۳۳/ و برای گزینه مناسب ۶۷/ و در نهایت برای گزینهٔ کاملاً مناسب ۱/۰ در نظر گرفته شده است. در اینصورت اگرM نشان دهنده میانگین مربوطه به هر سوال باشد با فرض آماری $H0\begin{cases} H0: M \leq 0/5 \\ H_1: M > 0/5 \end{cases}$ در حالت H0 یعنی نامناسب بودن و در خالت H1 به معنای مناسب بودن ویژگی مورد نظر موارد ۲ و ۳ به عنوان نامناسب و بقیه موارد مناسب در نظر گرفته می‌شوند. با توجه به تأکید فرضیه پژوهشی بر اثربخشی اعتبارت، فرضیه مربوطه به اثبات می‌رسد. قابل ذکر است که اعطای اعتبارت بخش مسکن با مجموعه‌ای از تبعات مثبت در بعد اقتصادی و اجتماعی نیز همراه بوده است که از ان جمله می‌توان به ایجاد ظرفیت‌های جدید اشتغالزایی در بخش مسکن (شناسایی ۵۰ نفر از استادکارن روستایی و آموزش آنها از طریق سازمان فنی و حرفه ایو اعطای پروانه مهارت)
- اشتغال به فعالیت ۱۵ نفر از فارغ التحصیلین دانشگاهی در رشته‌های عمران و معماری، ایجاد دو دفتر طراحی مساکن روستایی، توسعه بیش از ۳۰ کارگاه تولید مصالح ساختمانی در ناحیه مطالعاتی و افزایش قیمت زمین و فعال سازی بخش معاملاتی

دانست. بطور مثال طی ۴ مرحله واگذاری وام قیمت ۱ متر مربع زمبن در شهر صاحب از ۸ هزار تومان به ۴۰ هزار تومان افزایش پیدا کرده است.

پیشنهادات

- با توجه به اینکه تخریب بنای فرسوده و طول دوره اجاره مسکن مستلزم هزینه و صرف بخش زیادی از دارایی‌های خانوار روستایی می‌باشد، پیشنهاد می‌گردد تا تسهیلاتی در این خصوص در اختیار روستاییان قرار گیرد.
- توانایی مالی روستائیان متفاوت می‌باشد. این مسئله بخصوص در صورت وقوع سوانح طبیعی مانند خشک سالی و ... متفاوت است لذا در صورتیکه بازپرداخت وامها بر اساس توانایی‌های افراد تنظیم گردد مفیدتر خواهد بود.
- فراهم آوردن شرایطی که روستاییان بتوانند به صورت زنجیره‌ای متقبل ضمانت وامهای یکدیگر شوند.
- تنظیم تناسب میان رقم اعتبارت و میزان هزینه بنای یک واحد مسکونی بر اساس هزینه رایج بازار مسکن.
- فراهم آوری شرایط لازم تضمین بازپرداخت وامها از طرف دولت.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

۱) **دانش جعفری، داوود. (۱۳۸۴)؛ اهمیت اعتبارت خرد، همایش اعتبارت خرد و توسعه روستایی، دوره اول، تهران ۱۳۸۴.**

۲) **مافی، فرزانه، اعتبارات خُرد (ویژگی‌ها، تجارب، ملاحظات، راهبردها)، پژوهشکده‌ی تحقیقات استراتژیک گروه پژوهش اقتصادی، گروه فرهنگی انتشارات شادان، ۱۳۸۵.**

۳) **آمارنامه استان و شناسنامه آبادی‌های شهرستان سقز، سال ۱۳۸۵.**

4) Aidan Hollis,Department of EconomicsUniversity of Calgary2500 University.Dr. NW,Calgary, AB,T2N 1N4, Canada
5) Alex Counts, Small Loans, Big Dreams (2008). Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey. Published simultaneously in Canada.
6) Bajwa, Rashid (2001) Talk Given to the Participants of 75th National Management Course, held at Pakistan Administrative Staff College, LahoreMicrofinance and Famine: The Irish Loan Funds during the,Great Famine, ahollis@ucalgary.ca, voice: 403-220-5861
7) Global Micro Credit Summit to be hold from November12-15,2006 in Halfix, Nova Scotia, Canada
8) J.Tendler, (1988) "What Happened to Poverty Alleviation?" Conference on Micro A paper presented at the World -Enterprises, Washington, DC 6 June 1988, CSM/No. 04, World Bank.
9) Kabeer, 1994; J.S.Jauqette, (2001) "Women and Modernization Theory: A Decade of Feminist Criticism" World Politics, Vol. XXXIV, no. I, pp. 14–26; A. Bandarage, (1984)
10) "International year of Micro credit,2005".UN Deportment of information,october2004.
11) Streeten, Paul, and Shahid J.Burki (1978) Basic Needs: Some Issues. World Development 6:3, 411–421.
12) David M.fitterman, Abraham vandersman: Empowerment evalution principles in practice,(2005) The Guilford Press A Division of Guilford Publications, Inc.72 Spring Street, New York, NY 10012,www.guilford.com
13) The Virtual Library on Microcredit, http://www.grameen.com/index